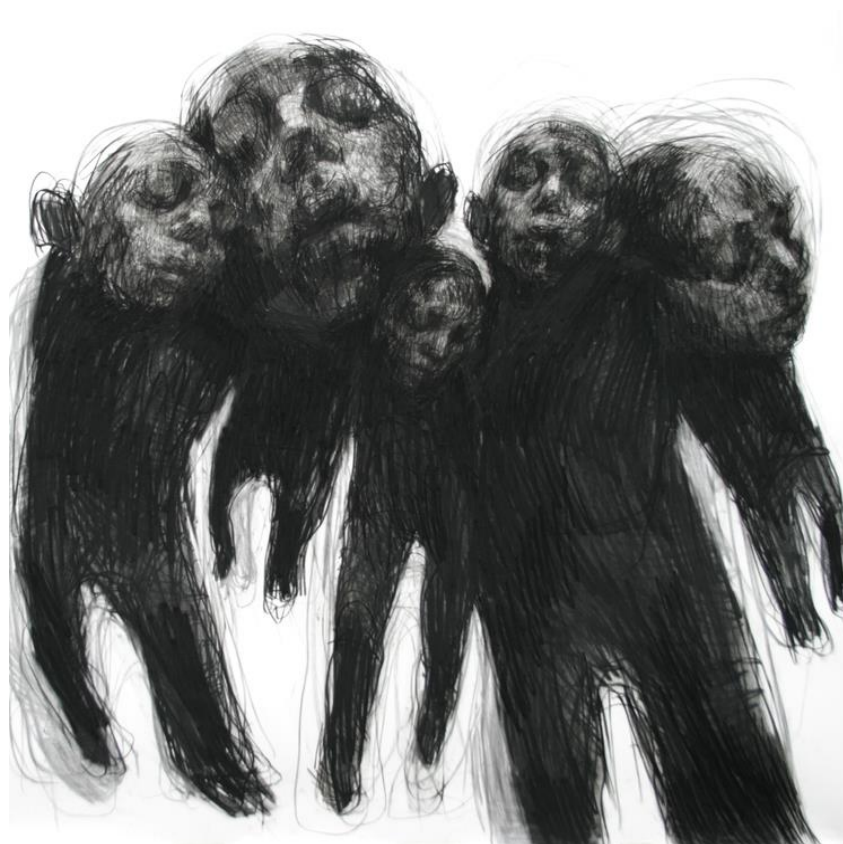

Det løber i familien. Familieperspektiver på overvægtsepidemien

Lone Grøn, Seniorforsker, VIVE

Familieperspektiver på overvægtsepidemien

- **Som modvægt til en udbredt forståelse af overvægt (individuel livsstil, kost og motion)**
- Fra familier jeg har fulgt over lang tid
 - Ph.d. feltarbejde 2001 – 2003: Fokus på patientuddannelse og væggtab fra et borger perspektiv
 - EPICENTER, AU, feltarbejde 2014 - 2015: Hvad tænker familierne om, hvordan overvægt spredes?

Familieperspektiver på overvægtsepidemien

Under tre overskrifter

- Social smitte (contagion)
- Forurening (contamination)
- Konfiguration (configuration)

Social smitte og den danske hygge

Så jeg tager det første rugbrød (*fløjter*), og så deler jeg det bare over i to. Stegte sild på den ene og normale sild på den anden. Så har man allerede fået ét stykke rugbrød. Så sidder man så og kigger omkring bordet... Så, "Øj, vi skal lige have en tartelet!". Og så sidder man "Jeg har sgu ét stykke rugbrød tilbage. Og der står noget steg derovre, jeg tager lige et halvt stykke rugbrød med steg". Så har jeg kun et halvt stykke tilbage! Alligevel så er det ligesom om, at så sidder man og snakker: "Vi skal lige havde noget sylte også." "Ja, lad os få noget sylte!" Og så lige pludselig, "Gud fri mig vel, der ligger sgu' nogle rejer, du! Og dér ligger også noget laks!". Og allerede der, der er du ude på ... altså så tipper den lidt uden at man er klar over det, ikk'? Også fordi, herhjemme, vi er jo eksperter i at sidde time efter time, efter time, efter time... og så inhalerer man et stykke brød og så får man lidt vin og lidt snaps, så snakker man. Og man går ikke fra bordet, man flytter sig jo ikke, vel? Fordi så kommer ostebordet ind? Så sidder man der, og så siger man, "Gud fri, jeg har også lavet frugtsalat!". "Hold da op, har du lavet frugtsalat? Det må vi også smage" (...) Så føler jeg, altså det er ligesom om, at den gode intention jeg havde om de der fire halve, den er jo helt slået i stykker!

Social smitte, slægt og familie

Bente: Ja, hun sidder jo her (...) Der er da ikke nogen af dem, der er skyld i at de er blevet overvægtige! Dét kan kun føres tilbage til mig (...)

Marie (datter): Det tror jeg ikke, da mit det gik galt, det var da jeg blev mobbet og selv gik ned ...

Bente: Marie, hvis tingene ikke havde været der... hvis du ikke serverede den brune

Marie: Jamen det var mine egne penge

Bente: Jamen Marie, det er jo ikke børnene. I kan da ikke drages til ansvar for jeres egen overvægt! Den ligger her. Ligesådan, jeg giver ikke min mor og far skylden for overvægten, men det er da der, jeg skal føre den tilbage til! (...) Man kan sige, jo i dag kan Bo jo, fordi han er voksen i dag, der træffer han jo nogle egne valg. Men grundstenen til Bo's overvægt... i generne, det er helt sikkert, jeg er helt sikker på, der ligger selvfølgelig noget i generne, men det er da også det mad man har serveret for dem!

Bo (søn): Jo. Men altså, min far, han er en der er tynd og mine storebrødre er det. Jeg har jo indtryk af at vi sådan lidt spiser det samme, eller de måske egentlig spiser lidt mere!

Bente: Men du har dobbeltgener. Både fra din mor og fra din fars side. Gener fra din farmor

Bo: Altså det, hele tankegangen, altså så er det jo så fordi at det er min mor, at jeg har fået det deraf. Men hvis jeg har været ved en af de andre søstre, så tror jeg da det er lidt det samme, og jeg havde været stor der, altså.

Forurennet omgivelse

Bettina: Stress og det her med, at vi skal presses hele tiden, der er ikke plads til fordybelse, fordi vi skal nå tal, og vi skal nå ... Så laver vi skemaer her og skemaer der, og det gør, at den her fordybelse af venskab og fordybelse af at være i nuet, den bliver skubbet lidt til side. Der kommer også flere og flere ensomme mennesker. (...)

Heidi: Jeg synes, at den her epidemi, som man snakker om, jeg synes, der er noget om det. Jeg er nok lidt præget af, at jeg arbejder på en social- og sundhedsskole, og der er mange overvægtige, og de ryger, og de kommer fra en socialt belastet baggrund.

Rita (deres mor): Jeg så en udsendelse for et stykke tid siden, jeg tror, det var i Brasilien, hvor der også var kommet flere overvægtige mennesker. De sagde ligesom med én mund, at grunden det var, fordi McDonald's var kommet til landet! At den der fastfood var kommet til landet. (...)

Bettina: DR1 har kørt den der Tidsmaskinen. Den fra '83 af, den findes inde på nettet. Der kom Burger King første gang til København. Og der sidder der en mand, der er ekspert, diætist eller læge eller sådan noget. Han sidder helt åbenlyst og siger med hans pibe og hans 80'er skæg:

... fortsat

”Alle bør tage deres børn med ind og spise på Burger King, for det er så sundt, som minimum en gang om ugen! Det burde være et krav, at de kom ud til skolerne”. Det blev sagt i ’82 eller ’83. Det var det, samfundet sagde dengang!

Brian: Altså, dengang har de arbejdet hårdere, så der var ikke så mange der var tykke dengang. Og det tror jeg, det har gjort, at man har ikke været sådan opmærksom på det, men i vores generation, der er man virkelig meget opmærksom på det. Så derfor er vi også... ”okay, vi skal i hvert fald ikke blive så store på et tidspunkt.” Sådan tænker jeg da med far, jeg skal da aldrig nogensinde blive så stor som far!

Bettina: Men altså, jeg vil sige dengang Jane Fonda kom ud, der i 80’erne og Arnold Schwarzenegger, da han var i København for første gang, jeg tror det var ’83. Altså der anså folk ham jo for at være en idiot, fordi han går i fitness centre! For at blive bodybuilder, ikk’ altså han blev anset lidt for at være lidt ... (*fløjter*). Ikk’? Og det er jo blevet vores naturlige livsstil i dag, altså: Jane Fonda møder Arnold Schaerzenegger!

Forurenede omgivelser og dobbelt moral

Bo: Jeg synes det er sjovt at der... altså, jeg synes også det er lidt dobbeltmoralsk, fordi der kommer mere og mere fokus på at man ikke skal være stor. Men samtidig så går verden også hurtigere og hurtigere, så der kommer også flere og flere muligheder. Altså flere og flere fastfood-kæder og alle mulige ulækre ting fra USA, altså. Så laver de en twinkie-kage. Men sjovt nok så skal den også lige fritures. Altså, der bliver flere og flere mærkelige og usunde ting. Samtidig med at der kommer mere og mere fokus på at man ikke skal spise det.

Konfiguration

- Konfiguration af forskellige smitte– og forureningsveje
- Sameksistensen af flere ‘epidemier’ på samme tid samt betydning af ulighed og andre strukturelle forhold
- Væsentligt mere sammensat end et spørgsmål om individuel livsstil, viljestyrke etc.
- Mekanisme/dynamik: ikke infektion, men **affektion**
 - mangel på sikkerhed og kontrol, (for mange samtidige og usikre kausale sammenhænge)
 - relationel og følelsesmæssig forbundethed (“it runs in the family”)

Mit bud:
Afstigmatiser overvægt og fedme

Tusind tak for opmærksomheden!

Tegning fra
www.mariaspeyer.com